

Kiss Jenő

Problémák a regionális nyelvváltozatok vizsgálatában

I. Imre Samu legutolsó, halála után megjelent tanulmányában egyebek mellett azt írta, hogy a magyar területi nyelvváltozatok vizsgálatában még ma is jelentkeznek bizonytalanságok (*Emlékkönyv Benkő Loránd hetvenedik születésnapjára*. Szerk. Hajdú Mihály és Kiss Jenő. Bp., 1991. 14.). Bizony jelentkeznek, s nem is kevés. (Bizonytalanságok természetesen mindig lesznek azokban a tudományokban, amelyeknek tárgya állandóan s pontosan nem prognosztizálhatóan módosul. A nyelv ilyen, s ez kihát a nyelv tudományára is. (Ennek legfőbb okát magam elsősorban a nyelvi helyzet módosulásában és — részint ebből következően — a vizsgálandó témák körének bővülésében, valamint a szemlélet — mindezeketől korántsem független — változásában látom. Mert gondoljuk csak meg: a nyelvjárástannak kezdetben kizárólagos tárgya a nyelvjárások voltak, tehát nagyrészt a földművelést folytatók akkor még lassan mozduló nyelvváltozata. Közben azonban a nyelvjárások korábban nem látott változásnak indultak, és már a múlt században több helyütt is rövidesen bekövetkező kihalásukat, a köznyelvbe való átfejlődésüket jósolták (I. Nyr. 1989: 465). A 20. században szembesült a dialektológia a változásvizsgálat feladatával s a regionális nyelvi változások meg nem jósolt következményével: a nyelvjárások és a köznyelv közé ékelődő regionális köznyelviséggel (a műszóra I. Deme: DialSzimp. I, 128), amely — különös paradoxonként — egyidejűleg gyorsítja és lassítja a nyelvjárások változását, jobban kiszolgáltatja a köznyelviessülésnek, egyszersmind azonban védi is őket a köznyelvi nyomással szemben. A dialektológia feladatköre tovább bővült a csoportnyelvek egy részének és a városi nyelveknek a vizsgálatával. A nyelvrendszer-tani kutatások mellett egyre erőteljesebben jelentkezik a nyelvhasználat vizsgálatának szükségessége. E tekintetben az anyaországon kívüli magyar nyelvjárások (is) külön izgalmas fejezet. Tudniillik magyar nyelvjárási beszélők milliói élnek a kétnyelvűség ilyen-olyan állapotában, s ez az állapot a nyelvi egymásrahatásnak, pragmatikai szinten pedig sajátos funkciómegoszlásnak, nem ritkán bizony a nyelváltásig elmenő szerepszugorodásnak a tanulmányozására ad korábban kevésbé volt lehetőséget.

Am változott a nyelvi helyzet a tekintetben is, hogy egy ideje össztársadalmi szempontból korábban nem tapasztalt beszélt nyelvi egységesülés zajlik nálunk. A beszélt köznyelv jóval fogékonyabb, nyitottabb a köznyelven kívüli változatok irányában: az ifjúsági nyelv, a szaknyelvek, a szleng, a regionális változatok mind-mind a beszélt köznyelv bizonyos fokú átrétegződését siettetik. Tehát nemcsak a regionális változatok közelednek a köznyelvhez, a köznyelv is közeledik azokhoz. Ezért jogos úgy fogalmaznunk, hogy átfogó,

szociolingvisztikai szemléletű beszélt nyelvi kutatások nélkül ma már a beszélt köznyelvről sem nyilatkozhatunk érdemben, a beszélt köznyelv nem ismeretében pedig elbizonytalanodik a nyelvművelés, az anyanyelvi nevelés és a tágabb értelemben vett nyelvtervezés is. Mindebből két dolog bizonyosan következik. Egyrészt az, hogy szükséges volna a beszélt magyar nyelv korszerű vizsgálata (folytnak már ilyen vizsgálatok). Éspedig az egész magyar nyelvterületen, beleértve a diaszpórát is, illetőleg a teljes beszélt nyelvi tartományban, tehát a nyelvjárásoktól a köznyelvig. S következik az is, hogy a regionális változatok vizsgálata bizony nem dialektológiai belügy.

2. Magától értedődik, hogy a magyar dialektológia nagy kihívások előtt áll, hogy rengeteg a tennivalója, s természetes, hogy nem kevés bizonytalanság kíséri. A következőkben — igaz, inkább csak jelzésszerűen — néhány olyan időszéri kérdéstről szólok, amelyek a magyar dialektológusokat foglalkoztatják, s amelyeket több-kevesebb bizonytalanság kísér. Bizonyosan fölösleges mondanom: válogatásra kényszerülök.

Először is azzal a Magyarországon — szóban — itt-ott némelykor fölbukkanó tévhitel kívánok szembeszállni, amely szerint Magyarországon nyelvjárások vannak is, nem is, hogy a nyelvjáráskutatás megrekedt korábbi szintjén, hogy tehát a nyelvjárásokkal nem érdemes már foglalkozni. Nos: a külső szemlélő, a falvakba idegenként betoppanó valóban azt érezheti, hogy vele köznyelviessen beszélnek a falusi emberck. Ebből azonban nem az következik, hogy ezek az emberek nem beszélnek már nyelvjárásukat. Amióta ugyanis a kettősnyelvűség (diglosszia) elterjedt, azóta a kódváltás természetes reflex, s ilyen körülmények között a nyelvjárás a familiáris beszédhelyzetek megnyilatkozási formája. A kettősnyelvűséggel járó nyelvváltozat-váltogatás következtében a nyelvjárások a nem helybeli számára bizony rejtőzködő óvatossággal élnek — de élnek — a maguk életét. Ami pedig a dialektológiai kutatások színvonalát illeti: a megalapozott kritika jogos, de nem a differenciálatlan, sommás elmarasztalás. A dialektológia módszertani fegyvertára is bővül ugyanis, legújabban főként a szociolingvisztikának köszönhetően. A változásvizsgálat révén e tudományszak nyelvtörténeti szempontú fontossága nőtt meg, a szociolingvisztikai szemléletű regionális nyelvi kutatások pedig társadalmi, didaktikai és nyelvtervezési jelentőségét emelik. A nyelvjárásokkal tehát lehet és érdemes foglalkozni. Hadd utaljak H. Löffler svájci nyelvész véleményére, aki szerint a nyelvtudomány felfrissülése nem utolsó sorban éppen a dialektológiától és a szociolingvisztikától remélhető (*Akten des VII. Internationalen Germanisten-Kongresses*. Göttingen, 1985. Hrsg. P. v. Polenz, J. Erben, J. Goossens. Fűbingen, 1986. IV, 239).

Magyarországon mintegy két évtizeddel ezelőtt, a regionális köznyelviség központi kutatási programként való megindulása után kezdett el terjedni az a vélekedés, hogy a magyar dialektológia igazán korszerű és elsőrenden aktuális

feladata a regionális köznyelviség vizsgálata. Sajnálatos módon e kutatások menedzselése mellett nemigen esett központi szó a nyelvjárások vizsgálatának változatlan időszerűségéről, s ennek több negatív következménye is lett. Egyebek mellett az, hogy csorbát szenvedett egy fontos módszertani elv. A regionális köznyelviség — mint tudjuk — a nyelvjárások és a köznyelv közötti kompromisszum, másként szólva: regionális szinten való sztenderdizálódás, olyan nyelvi átmenetiség tehát, amely funkcionálisan köznyelv, megjelenésében azonban regionális változat (l. Deme: MNy. 1973: 260—1). A regionális köznyelviségnek a tudományos igényű vizsgálata föltételezi a két szélső pólusnak, tehát az adott nyelvjárásnak a messzemenő figyelembevételét is. S mi történt? Bizonyos vizsgálatokban a nyelvjárás pólus elsikkadt, bizonytalanná téve ezzel az elemzések megbízhatóságát. Az eddigi vizsgálatok ismeretében az tanácsolható, hogy nem kell föltétlenül — mintegy eleve elrendelésként — regionális köznyelvek mint entitások meglétehez ragzkodunk (l. Deme: DialSzimp. I, 128). Az, hogy milyen fokú regionális köznyelviség van egy adott területen, azt csak a nyelvjárására is tekintő, együttes nyelvrendszer-tani és nyelvhasználati vizsgálat döntheti el. A nyelvi tudat szintjén, a beszélők számára és szándéka szerint az általunk regionális köznyelvnek nevezett valami a köznyelv (ti. a beszélt köznyelv), s nyelvjárásuk mint a familiáris nyelvhasználat eszköze áll szemben ezzel mint külön nyelvhasználati forma. Óvatosan kell tehát megítélnünk a magyaron belüli három pólusosság (nyelvjárás : regionális köznyelviség : beszélt köznyelv) kérdését, megfelelő vizsgálatok hiányában inkább hipotézisnek tekintve egyenlőre.

A regionális köznyelviség vizsgálatának a kezdeti szakaszában erősen érvényesült a deskriptív szempontok mellett az eszményi normát szem előtt tartó nyelvművelői belállítottság. E szerint a regionális köznyelvi kutatások egyik feladata "a városi regionális köznyelv és a nyelvjárások egymásra hatásának, mindkettő fejlődésének befolyásolása a normatíva irányába" (ZILAH: MNy. 1978: 334). Ezt a szemléletmódot erősítette ideológiai oldalról előbb a kulturális forradalom programja, később annak reminiscenciái, amely program a falu és város közötti különbség eltűnését nyelvi téren is a nem is távoli jövőben bekövetkezőnek s ezt természetesen elősegítendőnek hirdette (vö. például Deme: *NyelvRef.* 80—2; *Nytudért.* 40. sz. 72; *Balogh Lajos: AnyÓrj.* 22). Az eszményi norma felől nézve a regionális köznyelviség nem kívánatos: "a nyelvjárások színezetű regionális köznyelvek léte és hatása valóban gátlója az egység kialakulásának" (DEME: **HELYES KIEJTÉS** 33). Olyan vélemény is volt azonban, amely a köznyelvet nem feltette "némi táji különbségektől" (*Fereczky: AnyÓrj.* 18). Időben a mához közeledve a normát egyre többen értelmezik rugalmasabban, így például *Benkő Loránd* (*MNyRétegz.* I, 24—5), de Deme is, aki korábbi véleményét módosítva így ír: "A normalizálási kísérletek... hamarosan rámutattak: ha magát a normát nem tekintjük eléggé ré-

tegettnek, könnyen olyan »ideált« találunk körvonalazni, amelynek a realitáshoz kevés köze van; azaz olyan »normát« találunk felállítani, amelyhez mérve (most csak a határainkon belüli létszámot véve) tíz millió ember rosszul beszél, és a maradék épp csak tanulja a helyeset. Mert »köznyelv« az is, amit Debrecenben, Szombathelyen, Újvidéken és Pozsonyban hallunk a műveltektől" (*DialSzimp. I*, 129).

3. Ezzel elérkeztünk egy olyan kérdéskörhöz, amelyről akár külön konferenciát is lehetne rendezni. A magyar köznyelv és a nem köznyelvi változatok viszonyáról van szó nyelvtervezési szempontból. Ezzel kapcsolatban néhány észrevételre szorítkozom csupán.

A beszélt köznyelv elsajátítását a magyar anyanyelvűek döntő többsége számára az iskolai anyanyelvi oktatás, illetőleg a tömegtájékoztatási eszközök biztosítják. A beszélt köznyelv és az írott köznyelv elsajátítása szoros kapcsolatban van. Az irodalmi nyelv ismerete gyorsítja s biztosabbá teszi a beszélt köznyelv tudását. A magyarországi magyarnak — növekedjék bár nyelvjárási elsődleges nyelvüként — bőven van természetes lehetősége mind az írott, mind a beszélt köznyelv jobb-rosszabb elsajátítására. A magyarországi kettősnyelvűség széleskörű elterjedtsége is ennek a ténynek a következménye. A regionális köznyelvviség létrejötté ugyanis — mint említettem — nem egyéb, mint egy fajta sztenderdizálódás, még ha eredménye nem is a köznyelv, hanem ahhoz közel álló valami. Közhelyet mondok: az anyaországon kívüli magyarság nyelvi helyzete nem azonos a magyarországgal. S ebből nem kevés — eddig sajnos nem kellőképpen figyelembe vett — dolog következik. Mint tudjuk, az irodalmi nyelv mindenütt csak oktatás, legeredményesebben természetesen iskolai oktatás révén sajátítható el. Ha ez nincs biztosítva, nincs irodalmi nyelvi ismeretrendszer. Ha ez nincs, egyik legfőbb támaszától fosztódik meg a beszélt köznyelv. A kisebbségek — kevés kivételt nem tekintve — e tekintetben is eleve hátrányban vannak. A kisebbségi magyarság nem is kis része számára például nincs biztosítva az anyanyelvi iskoláztatás lehetősége, így a kisebbségi magyarságnak tömegei nem juthatnak el a magyar írott és beszélt köznyelv elsajátításáig. Különösen hátrányos helyzetben vannak azok, akiknek nincs módjuk — legalább a tömegtájékoztatási eszközök révén — rendszeresen érintkezésben lenni az anyaországi magyar nyelv központi változatával. Könnyű belátnunk: ilyen körülmények között marad a nyelvjárás vagy valamely — bármely néven nevezendő — regionális változat. S ha a szóban forgó beszélők nem lebecsülendő tömegei el is jutnak a köznyelv bizonyos fokú ismeretéig, többségüknek a legbiztosabban birtokolt anyanyelvi nyelvváltozata a nyelvjárás marad. Ezt a nyelvművelésnek, nyelvtervezésnek tényként kell tudomásul vennie. Azaz: a köznyelv és nyelvjárás viszonyában a nyelvtervezés nem követheti egy az egyben az anyaországi nyelvművelő stratégiát és gyakorlatot. Úgy vélem egyébként, a beszélt nyelvi kutatások nálunk is jobban

tudatosítják a fölismerést, hogy tudniillik a köznyelv dolgában szigorú szabályokra a nyelvi egységesítés idején volt szükség. Ma a nyelvi egység megőrzése a cél, s ebben már a dinamikus szemlélet és szabályok célravezetőbbek. Annál is inkább, mert általában az írott köznyelv normái alapján szoktunk véleményyt mondani, márpedig a beszélt köznyelv gyorsabban változik, dinamikusabb, variánsokban gazdagabb, s jóval nyitottabb a többi nyelvváltozat irányában.

Közismert egy ideje már, hogy a beszélőknek a nyelvváltozatokhoz való viszonya milyen fontos nyelvhasználat-befolyásoló tényező. Azt is tudjuk, hogy a nyelvjárások stigmatizációja mindenütt a nyelvjárások visszaszorulásának egyik legfontosabb tényezője. Ha nem volna ez a lélektani nyomás, tehát a nyelvjárásoknak a (bizonyos helyzetekben való) szégyenlése, s ebből következő kerülése, akkor a nyelvjárások térvesztése jóval lassúbb volna, illetőleg a kettősnyelvűség stabilabb, maradandóbb állapot lehetne. Mármost: a Magyarországon kívüli magyar nyelv helyzete, az anyaországon kívüli magyar nyelvjárási elsődleges nyelvű beszélők helyzete e szempontból lényegesen más. Ott — tehát itt is — ugyanis a beszélők anyanyelvi elsődleges nyelvváltozatával legalább két presztízs változat áll szemben: az idegen államnyelv és az anyanyelvi köznyelv. Ebben a helyzetben a nyelvjárási beszédet bármely formában stigmatizálni annyit jelent, hogy nem annyira a magyar köznyelvnek, hanem az idegen államnyelvnek az elsajátítását siettetjük. Tévedés ne essék: ebben nem az a baj, hogy magyar anyanyelvű emberek megtanulják az államnyelvet. Hanem az, hogy nyelvjárásuk stigmatizálásával anyanyelvi komfortérzésük, hogy ne mondjam: nyelvi otthonosságérzetük sérül meg, következésképpen anyanyelvük visszaszorulása, illetőleg eróziója gyorsul föl. Tudomásul kell vennünk, hogy a magyarul beszélők száz- meg százazrei vagy nyelvjárásban beszélnek magyarul vagy sehogy. S a nyelvtervezésnek erről nem szabad megfeledkeznie.

4. A változásvizsgálatot a magyar dialektológiában az atlaszgyűjtések, illetőleg a regionális köznyelvi kutatások hozták lendületbe. A korábbi leírások statikus szemléletét joggal tették szóvá a nyelvi dinamizmus leírását, a változásvizsgálatot sürgetők, s nyilván nem szándékuk szerint, de az állapotvizsgálat bizony kezdett veszíteni presztízséből, sőt már-már a diszkreditálódás kezdeti jeleit mutatta. Pedig a dialektológiában mindkettőre szükség van, s az lesz a jövőben is. A leíró nyelvtudománynak az egyidejű állapotot, az állapot működési törvényeit kell vizsgálnia. A nyelv, így a nyelvjárási rendszer egésze alkalmas az ilyen vizsgálatokra. Külön hangsúlyoznám azonban a nyelvjárási szókincs és frazeológia vizsgálatának szükségességét.

A változásvizsgálatnak két fő típusa van. Az egyik értelmezésem szerint ma már része kellene hogy legyen az állapotvizsgálatnak. Mi ez? Az, amikor az egyidejű nyelvállapoton belül leírjuk a szinkrón dinamizmust, azaz megjelöl-

jük, mi archaizmus, mi neologizmus a leírt elemek és jelenségek között. Ezzel ugyanis jelöljük, mi az, ami a rendszerből kifelé tart, ami visszaszorul, s mi az, ami terjed, aktivizálódik. A szinkrón állapot pillanatfölvételén úgy fogható meg a pillanatnyi mozgás. A változásvizsgálat másik típusa igazi nyelvtörténeti vizsgálat, minthogy ebben az esetben két vagy több szinkrón állapotot, tehát különböző időpontokban gyűjtött, leírt adatokat vetünk egybe, s így állapítjuk meg, mi s hogyan változott. A magyar nyelvatlással kitűnő változásvizsgálati forrás áll rendelkezésünkre, csak össze kell gyűjtenünk az annak idején gyűjtöttek mai megfelelőit, egybe kell vetni őket, s az eredmények önmagukért beszélnek. Természetesen nemcsak az atlaszadatok, bármely, a mai-nál régebbi, megbízható gyűjtés jó forrása a nyelvjárási változásvizsgálatnak. Azt azonban ne feledjük, hogy szinte kizárólag nyelvi-nyelvrendszertani, nem pedig nyelvhasználati változások megalapítására adnak lehetőséget a szóban forgó nyelvjárástörténeti források. Mert például az nem derül ki belőlük, hogy hogyan, mennyire szűkült a korábban csak nyelvjárási nyelvhasználatot indukáló beszédhelyzetek száma, hogy milyen különbségek voltak a nyelvhasználatban az életkor és a nemek szerint. Rajtunk múlik, hogy készítsünk-e olyan állapotleírásokat ma, amelyek alapján a holnap kutatói e kérdésekre is választ adhatnak majd. S itt elérkeztünk egy fontos problémakörhöz, amely a magyar dialektológiának még rengeteg munkát, nekünk sok fejtörést okoz: a regionális nyelvhasználat szociolingvisztikai leírásának a kérdéséhez. Ahhoz tehát, hogyan célszerű leírnunk, miképpen rétegződik egy-egy beszélőközösség nyelvhasználatát, ki milyen nyelvváltozatokkal s hogyan tölti ki kommunikációs hatóságát, mi az egyes nyelvváltozatok helye és szerepe egy-egy beszélőközösség nyelvhasználatában. A regionális köznyelvi vizsgálatoknak például tisztázniuk kellene, hogy milyen beszédhelyzetekben és kik használják a nyelvjárást s a regionális köznyelvnek mondott formákat. A kettősnyelvűség e nélkül nem írható le, az anyanyelven belüli kódváltás pontos magyarázata csak ennek ismeretében lehetséges.

5. Elvéve olvasható olyan vélekedés, amely sokallja a dialektológiai mikrovizsgálatokat, s emiatt félti a makrovizsgálatok jövőjét. Főlöszleges eltúlozni a veszélyeket. Ugyanis az egyes települések regionális nyelvének, nyelvhasználatának a vizsgálata egyszerűs mind több településre vagy akár nagyobb területre irányuló vizsgálatoknak is forrása lehet. Ezzel a lehetőséggel eddig nemigen élt a magyar dialektológia, sőt — mi tagadás — nem élt az elvárható mértékben par excellence nyelvföldrajzi forrásaival, a nyelvatlaszokkal sem. Csak remélni lehet, hogy újabb atlaszok megjelenése (gondolok a Moldvai csángó nyelvjárási atlaszra és A kárpátaljai magyarnyelvjárások atlaszának első kötetére, melyek már kezünk ügyében lehetnek) újra rátereli a figyelmet e fontos és tanulságos munkaterületre, s újabb atlaszok elkészítésére ösztönöz dialektológusokat.

6. A nyelvhasználatnak a vizsgálata — másként szólva: a nyelv pragmatikai, kommunikatív, illetőleg szociolingvisztikai vizsgálata — vonzó, izgalmas kutatási lehetőségek és feladatok tömegét jelenti a dialektológiában. Gondoljunk egyfelől az egy-egy település nyelvhasználatát leíró monográfiákra, tanulmányokra. Gondoljunk arra a nálunk még ismeretlen vizsgálati módra és műfajra, amely területi differenciáltságában írja le a nyelvhasználat társadalmi (tehát például életkor, nemek, foglalkozás szerinti) rétegzettségét, s ezt az ún. többdimenziós (más szóval: nyelvszociológiai) atlaszban mutatja be, illetőleg ábrázolja. Gondoljunk arra, hogy az említett vizsgálatokkal a nyelvjárásközi egybevető kutatások új tartalmat, tehát pótlólagos értelmet nyernek. Mert a nyelvszociológiai háttér földterítésével, a nyelvhasználat és az azt befolyásoló, meghatározó társadalmi tényezők összefüggésének a leírásával mód nyílik olyan kérdések megválaszolására, amelyek a nyelvrendszerterületi vizsgálatok alapján felelet nélkül maradnak. Így például arra, hogy miért és milyen eltérések vannak a magyar nyelvterületen a regionális beszéd hatókörében, a kötelező és fakultatív regionális (ezen belül a nyelvjárási és regionális köznyelvi) nyelvhasználatot indukáló beszédhelyzetekben, a kettősnyelvűség elsajátíthatósági fokában és a nyelvjárások változásának ütemében. S e tekintetben a magyar nyelv igen hálás vizsgálati alany, hiszen a magyar anyanyelvűek egyharmada az országon kívül él, más-más nyelvű népek mellett és között, nagyon is változatos nyelvszociológiai háttérrel és igencsak eltérő gazdasági és nyelvpolitikai feltételek között. A Kárpát-medencei magyarságon kívül élő diaszpóra-magyarság még ennél is tarkább képet mutat. Az anyaországi helyzet ehhez képest egyhangúbb ugyan, de korántsem egyhangú (vö. Deme: 1973: 264).

A nyelvhasználat imént említett vizsgálata a vizsgálandó témáknak s az anyaggyűjtés szokványos módozatainak a bővítését is föltételezi. Nem eleendő ugyanis azt megállapítanunk, mikor s hogyan beszélnek adatközlőink, tudakolnunk kell azt is, ők maguk hogyan látják, miként ítélik meg saját és mások nyelvhasználatát, hogyan viszonyulnak a különböző nyelvhasználati formákhoz. Mindez azért fontos a kutatóknak, mert nyelvhasználatot befolyásoló egyik fontos tényező — mint már említettem — a saját nyelvhez való viszonyulás, amely része a nyelvi tudatnak. Mi tehát azért szeretnénk minél többet megtudni adatközlőink nyelvi tudatáról, hogy jobban megismerhessük nyelvhasználatuk mozgatórugóit. Ehhez nyelvi önreflexióra is képes, tehát valóban intelligens adatközlőkre, azaz informátorokra van szükségünk.

7. Tisztelt Kollégák! Mondanivalómnak nem, időmnek azonban lassan a végéhez közeledem. Záró gondolatként már csak néhány mondat következik.

A dialektológiai kutatások differenciálódása a korábinál is szükségesebbé teszi e tudományág művelőinek rendszeres eszmecekeréjét. Mind a külföldi, mind a belföldi tudományos tanácskozások bizonyítják ezeknek a hasznos,

előre vívő voltát. (Gondoljunk csak a budapesti Nyelvtudományi Intézetnek, a kolozsvári és az újvidéki egyetemnek az élőnyelvi tanácskozásaira vagy a szombathelyi dialektológiai szimpóziumokra.) Biztató a jövőre nézve, hogy ezeken a tanácskozásokon dialektológusok, szociolingvisták, nyelvművelők, gyakorló pedagógusok is részt vesznek, hiszen a bevezetőben említett átfogó kutatási igényeknek csak összefogással felelhetünk meg. Bizonyos vagyok abban, hogy a mostani nyitrai konferencia is eredményes lesz. Nemcsak azért, mert vendéglátóink, a Nyitrai Egyetem Hungarisztika Tanszékének a munkatársai kellemes körülményeket biztosítottak, s mindenről gondoskodtak. Azért is, mert a sokat ígérő, változatos tematikájú előadások (regionális nyelvváltozatok, köznyelv, nevek és névhasználat, kétnyelvűség, kisebbségi nyelvhasználat) mellett a véleménycserékből, vitákból s a bizonyára majd emlékezetessé váló zóboraljai szakmai kirándulásból is bőven tanulhatunk.